

Önsöz ve Teşekkür

Bu yüksek lisans tez konusunun belirlenmesinde benim akademik ilgi alanlarım kadar kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Lütfi Sunar'ın önerileri de çok büyük bir öneme sahiptir. Lisans yıllarımdan beri çalışma hayatı ve emek piyasasındaki dönüşümler dikkatimi çekiyordu. Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ndeki hocalarımız da henüz ders aşamasındayken tez konusuna karar vermemiz konusunda bizleri teşvik ediyorlardı. Özellikle danışmanım Prof. Dr. Lütfi Sunar, ders döneminin sonuna doğru tez önerisiyle ilgili haftalık toplantılar yapmaya başlamıştı. Bu toplantılarda benim sunduğum tez önerileri genellikle soyut ve bir yüksek lisans tezinin sınırlılıklarını aşan boyuttaydı. Bu nedenle danışmanım daha somut ve ampirik bir araştırma yapmam konusunda tavsiyelerde bulundu. Daha sonra yine düzenlediğimiz bu toplantıların birinde danışman hocam, benim ilgi ve merak duyduğum akademik konuları dikkate alarak "ortak çalışma mekânları" konusunu önerdi. Ortak çalışma mekânları olgusunun yeni olması ve benim konuya ilişkin bilgilerimin kısıtlı olması nedeniyle ilk başlarda bazı endişelerim vardı. Fakat konuya ilişkin okumalara başladıktan sonra konu beni heyecanlandırmıştı ve çalışabileceğime karar

vermiştim. Ancak konunun netleşmesi danışman hocamın konuya ilişkin ulusal ve uluslararası literatürün detaylı ve eleştirel bir analizini yazmamı istedikten sonraki süreçte gerçekleşti. Bu süreç sonucunda geçen yıl yine sıcak bir temmuz ayında konuya ilişkin literatür değerlendirmesini bitirip danışmanıma gönderdiğimde tez konusunun sınırlarının belirlenmesi ve araştırmanın önemi konusunda oldukça büyük bir yol kat ettiğimi hissetmiştim. Nitekim literatür değerlendirmesinin sadece tez konumun netleşmesinde değil tez sürecinde de benim işlerimi büyük oranda kolaylaştırdığını ve sürecin çok daha rahat geçmesine neden olduğunu ifade edebilirim.

Bu nedenle tez çalışmamın başından sonuna dek bana kılavuzluk eden, çalışkanlığı ve üretkenliği ile bana ilham olan, metinlerime yaptığı geri dönüşlerle çalışmamın daha iyi olmasına katkı sunan ve bana olan güvenini her zaman hissettiren tez danışmanım Prof. Dr. Lütfi Sunar’a çok teşekkür ederim. Süreç boyunca tez konumun önemini ve özgünlüğünü vurgulayarak beni teşvik etmesi ve heyecanımı paylaşması benim için çok anlamlıydı. Ayrıca saha araştırması sırasında yaşadığım zorluğu aşmamda bana yol gösteren ve akademik çalışmalarım noktasında her zaman büyük teşvik ve destek sağlayan bir danışman ile çalıştığım için kendimi şanslı hissettiğimi söylemeliyim.

Tez jürisinde yer alarak katkıları sunan Prof. Dr. Yunus Kaya hocama teşekkür ederim. Hem tez jürimde yer aldığı hem de tezimi baştan sona okuyarak analizlerimi daha iyi hale getirmek için verdiği öneriler için Dr. Muhammet Elyesa Koytak’a teşekkür ederim. Gerçekten katkıları benim için ufuk açıcıydı. Kodlama sürecine ilişkin çok kısa bir sürede olsa sistematik bir bilgi paylaşımı yaparak analiz sürecimi daha öngörülebilir ve planlı hale getirmemi sağladığı ve tezimi okuyarak katkılarını sunduğu için Arş. Gör. Merve Akkuş Güvendi’ye teşekkür ederim.

Tez önerimi Ekim 2022’de Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde her salı düzenlenen lisansüstü öğrencilerin ve hocaların katıldığı tez kolokyumunda sunma fırsatım oldu. Kolokyumda hocalarım ve arkadaşlarımdan konuya ilişkin çok güzel katkı ve öneriler aldım. Bu nedenle fikirlerini benimle paylaşan hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Bu anlamda hem tez kolokyumunda bulunan ve sonrasında tez sürecinde de bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan, aklıma bir şey takıldığında kolayca ulaşabildiğim ve sorularıma yanıt bulabildiğim, ders döneminde aldığım derslerinden keyif aldığım ve çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın ve Dr. Cenk Beyaz hocalarıma teşekkür ederim.

Tezimin saha araştırmasının son ayı maalesef ki ülkemizin acı bir şekilde deneyimlediği 6 Şubat depremiyle aynı zamana denk geldi. Kahramanmaraşlı bir araştırmacı olarak saha araştırmamı tamamlamak psikolojik olarak benim için gerçekten zordu. Ancak ailemin ve yakınlarımla iyi ve sağlıklı olmasından teselli bularak ve bu araştırmanın tamamlanması gerektiği gerçekliğiyle saha araştırmamı planladığım sürede bitirdim. Bu süreç bana uzun ve meşakkatli bir süreç olan akademi hayatında her zaman bir şeylerin planlandığı gibi gitmediğinde bile o karşılaşılan zorluklarla mücadele edebilmeyi ve devam edip önüme bakabilmeyi öğretti. Dolayısıyla bu süreçte ve sonrasında yoğunluğumu oldukça anlayışla karşılayan akademi gibi zor ve sabır gerektiren bir süreçte maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, hayallerime ortak olan ve bu yolda her zaman yanımda olduklarını hissettiğim kıymetli aileme teşekkür ederim.

Katkıları ve deneyimleri olmadan ortaya çıkmayacak olan bu araştırmaya, zaman ayırıp katılmayı kabul ederek bana yardımcı olan profesyonellere çok teşekkür ederim.

Yaptığı fedakarlıkları bir teşekkürle ödeyemeyeceğimi bilsem de en büyük teşekkürü, ikiz kardeşim, meslektaşım Hilal Kaşık’a

borçluyum. Kendisi de tez sürecinde olmasına rağmen her zaman önceliği bana ayırıp ilk eleştirel okumayı yaparak yardımlarını esirgemedi. Ayrıca tez sürecini stresli ve zor bir süreç olmaktan çıkarıp keyifli ve rahat bir süreç olarak deneyimlemem onun sayesindeydi. Kendisinin benden daha iyi çalışmalar yapacağına inancım sonsuz. Bu süreç boyunca zorlandığım, sıkıldığım ve yorulduğum zamanlarda bile bana motivasyon sağlayarak tez arkadaşlığı yaptığı ve her zaman desteğini hissettirdiği için çok teşekkür ederim.

Giriş

Batı toplumları başta olmak üzere Türkiye’de de 1980’li yıllardan itibaren hızlı bir toplumsal değişim süreci yaşanmaktadır. Bu değişim ekonomiden siyasete, toplumdan sanata tüm alanları etkilemektedir. Çalışma hayatı da bu değişimden etkilenerek bir dönüşüm geçirmektedir. Özellikle post-Fordist üretim modelinin benimsenmesi, neoliberal ekonomi politikalarının uygulanması, küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler çalışma hayatını derinden etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Böylece modern endüstri toplumunun katı, istikrarlı, kitlesel, hiyerarşik ve bürokratik modele dayanan Fordist çalışma modeli yerini günümüz sanayi sonrası toplumlarında akışkan, daha az hiyerarşik ve esnek çalışma modeli olan post-Fordizme bırakmıştır. Bu değişim hizmet sektörünün diğer sektörlerle oranla daha yüksek olduğu, işgücünün büyük çoğunluğunun beyaz yakalı profesyonellerden oluştuğu ve bilgiyi merkezine koyan sanayi sonrası toplumu ortaya çıkarmıştır (Bell, 1976; Drucker, 1969; Toffler, 1980). Bu toplum, bilgi ve teknolojilerinin kullanım ve üretiminde büyük bir rol oynayan “bilgi işçileri” ya da “yaratıcı sınıf” olarak tanımlanan bilgi profesyonellerinin yoğun olduğu bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla

tüm bu unsurlar çalışma, çalışan ve çalışma mekânlarının anlamında ve işlevinde çeşitli değişimlere neden olmuştur. Özellikle bu değişim, profesyonel çalışanların, zaman ve mekân ile sınırlı olmadan işlerini yapmalarını mümkün kılan bir esnekliğe dayanmaktadır.

Nitekim bulut teknolojisinin gelişimi büyük oranda işlerin ofisle olan sınırlarını ortadan kaldırarak profesyonellerin ofise gelmeden çalışmalarını mümkün kılmıştır. Bu nedenle çalışma hayatında “tele çalışma” (telework) “kitle kaynaklı çalışma” (crowdwork), “uzaktan çalışma” (remote work) “evden çalışma” (work from home office) ve “serbest (freelance) çalışma” gibi iş yeri ve ofisten bağımsız çalışmayı ifade eden çalışma tarzları ortaya çıkmıştır. Eş zamanlı olarak çalışma mekânları da “sanal işyeri” (virtual workplace), “sanal şirket” (virtual corporation) ve “ortak çalışma mekânları” (coworking spaces) gibi yeni kavramlarla tanımlanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla esnek çalışma, hem yeni çalışma formlarının oluşmasına neden olmuş hem de yeni çalışma mekânlarını ortaya çıkarmıştır. Böylece çalışma, profesyonel meslek grupları için mekândan bağımsız bir şekilde gerçekleştirilebilen bir eylem haline gelirken çalışma ilişkileri de farklılaşmıştır. Ancak mekân ile olan sınırların ortadan kalkması profesyonellerin çalışma mekânlarıyla olan ilişkilerini ortadan kaldırmamıştır. Nitekim ev ya da kafede çalışan profesyoneller, bir süre sonra yalnızlık ve iş dünyasına yabancılaşma gibi dezavantajları tecrübe etmeye başlamışlardır. Bu durum, profesyonellerin ortak çalışma mekânları gibi hem bağımsız çalışabilecekleri hem de sosyalleşip iş dünyasındaki gelişmeleri takip edebilecekleri bir çalışma mekânı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Ortak çalışma mekânları da bu ihtiyacı karşılayan önemli bir seçenek olmuştur.

Bu çalışmada çalışma hayatındaki dönüşüm ortak çalışma mekânlarına odaklanarak açıklanmaktadır. Özellikle esnek çalışma uygulamaları ve son yıllarda hibrit çalışmanın yaygınlaşması

ortak çalışma mekânları gibi alternatif çalışma mekânlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Araştırmada çalışma hayatının dönüşümü bağlamında ortak çalışma mekânlarının önemi ve çalışma hayatındaki yeri anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmaktadır.

Ortak çalışma mekânlarının temel amacı ve işlevinin de açığa çıkarıldığı bu araştırma ile çalışma hayatının dönüşümü ele alınmaktadır. Böylece çalışma hayatındaki dönüşümün izlerini sürebilecek somut bir alan olarak ortak çalışma mekânları, önemli bir gösterge olmaktadır. Ayrıca bu araştırma ile çalışma mekânlarının yanı sıra çalışma ilişkilerinde yaşanan değişim de anlaşılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla çalışma eyleminin sosyal karakterine vurgu yapan bir örnek olarak ortak çalışma mekânlarındaki çalışma, sosyalleşme ve network ilişkilerinin nasıl kurulduğu ve sürdürüldüğü araştırma konusudur.

Bu bağlamda toplamda dört bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde araştırma bağlamı ve kapsamı, amacı ve önemi, sorunsalı ve yöntemi ele alınmıştır. Bağlam ve kapsamda bu çalışma konusunun araştırılmaya değer görülmesine neden olan toplumsal değişim ve dönüşüm süreci temellendirilmiştir. Amaç ve öneminde bu araştırmanın ortaya koymak istediği düşünceyi ve araştırmanın hangi bağlamda diğer çalışmalardan ayrılarak literatüre katkı sunacağı ele alınmıştır. Bu nedenle araştırmanın temel sorunsalı açıklanmakta ve araştırmada yanıt aranan alt sorulara yer verilmiştir. Araştırmanın yönteminde neden nitel araştırma ve durum çalışma deseninin tercih edildiği açıklanmıştır. Daha sonra araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri, çalışma grubu seçimi ve tanıtımına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ilişkin tablo sunulmuş ve son olarak veri analiz süreci açıklanmıştır.

İkinci bölümde, çalışma hayatının dönüşümünde etkili olan tarihsel süreçler konuya ilişkin kavramsal ve kuramsal çerçe-

veye başvurularak ele alınmıştır. Özellikle çalışma kavramının anlamı, işlevi ve doğasındaki değişim farklı çalışma tanımlarına yer verilerek anlaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu değişimi etkileyen en önemli unsurlardan biri olan Fordist üretim modelinden post-Fordist üretim modeline geçiş süreci değerlendirilmiştir. Benzer şekilde üretim modelindeki değişim kadar büyük bir etki yaratan teknolojik gelişmelerin çalışma hayatına yansımaları incelenmiş ve bu etkilerin sonucu olarak ortaya çıktığı iddia edilen sanayi sonrası toplum kuramları açıklanmıştır. En son ise bu araştırma için özellikle önemli bir yer tutan esnek çalışma kavramına ve esnek çalışma uygulamalarına yer verilerek çalışma hayatına ilişkin güncel durum analiz edilmiştir.

Üçüncü bölümde bu araştırmanın asıl konusu olan ortak çalışma mekânlarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalara yer verilerek konunun hangi bağlamlarda çalışıldığı ve ele alındığına değinilmiştir. Özellikle literatür analizinde eleştirel bir yaklaşım benimsenmiştir ve bu araştırma, mevcut literatürde konuya ilişkin daha önce ele alınmamış bir bağlam ve yaklaşımda konumlandırılmıştır. Buradan hareketle çalışma mekânlarının geçirdiği dönüşüm daha sonra da ortak çalışma mekânlarının dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkışı, gelişimi ve mevcut durumu verilerden hareketle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylece konuya ilişkin güncel trendler açıklanmış ve ortak çalışma mekânlarının çalışma hayatı için önemi açığa çıkarılmıştır.

Dördüncü bölüm ise saha araştırmasından elde edilen verilerin MAXQDA 2022 veri analizi programı kullanılarak yorumlanması ve değerlendirilmesini içermektedir. Elde edilen bulgulardan 2 tema 9 kategori oluşturulmuş ve bu kategorilerden de kodlara ulaşılmıştır. Ortak çalışma mekânı katılımcı deneyimleri başlığı taşıyan ilk temada, katılımcıların mekânlarını tercih etme ve tanımlama biçimlerine yer verilerek mekânı nasıl an-

lamlandıkları ve yorumladıkları ortaya konulmuştur. Ayrıca ortak çalışma mekânları ile evden, kafeden ve geleneksel ofisten çalışmanın karşılaştırılmasına yer verilerek profesyonellerin farklı deneyimleri açığa çıkarılmış ve ortak çalışma mekânlarının bu anlamda diğer mekânlarla ne tür benzerlik ve farklılıkları olduğu anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Ortak çalışma mekânlarının avantajlarının yanı sıra çeşitli dezavantajları da bulunmaktadır. Bu nedenle bir kategori de dezavantajlara ayrılmıştır. Son olarak profesyonellerin mekân ücretini nasıl bulduklarına ilişkin kategoriye yer verilmiş ve bu konuya dair değerlendirmeler sunulmuştur.

İkinci temada ise bu araştırmanın özellikle odaklandığı ortak çalışma mekânlarındaki çalışma, sosyalleşme ve network örüntülerine ilişkin analizler yer almaktadır. Bu temadan da beş kategoriye ulaşılmıştır. Bu kategoriler mekândaki çalışma saatleri ve rutinlerini, sosyalleşme ve networkü sağlayan unsurları yani ortak çalışma mekânlarında kurulan etkileşimleri açığa çıkarmaktadır. Benzer şekilde çalışma ilişkileri; iş birliği, dayanışma ve hiyerarşinin olmaması kodlarıyla analiz edilmektedir. Bu çalışma ilişkilerinin yeni bir çalışma kültürü ortaya çıkardığı analiz edilmektedir. Buradan hareketle ortak çalışma mekânlarında hiyerarşik olmayan, iş birliğine dayalı ve dayanışmanın ön planda olduğu bir çalışma ilişkisi ve çalışma kültürü olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak profesyonellerin mekâna ilişkin gelecek planlarına yer verilmiş ve MAXQDA 2022 veri analiz programında oluşturulmuş tema, kategori ve kodlardan hareketle bir kod bulutu oluşturulmuştur. Kod bulutunda özellikle konuya ilişkin en çok öne çıkan unsurların neler olduğu ortaya konulmuş ve bu mekânların temel özellikleri vurgulanmıştır. Böylece elde edilen bulgular çeşitli bağlamlarda çalışma sosyolojisi perspektifinden incelenmiştir.

Çalışma Hayatında Yükselen Bir Form: Ortak Çalışma Mekanları

İçerisinde bulunduğumuz sanayi sonrası toplum; bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun bir biçimde kullanıldığı, üretim ve tüketim paradigmalarının dönüştüğü, küreselleşmenin hız kazandığı, işgücününün hizmet sektörü ağırlıklı olduğu ve profesyonel mesleklerin arttığı bir yapıya sahiptir. Bu unsurlar başta çalışmanın anlamı ve işlevi olmak üzere çalışma ilişkileri ve çalışma mekânlarının da farklılaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla çalışma hayatı da dönüşüm geçirmiştir. Buradan hareketle araştırmada çalışma hayatında yaşanan dönüşümler sonucu ortaya çıkan ve her geçen gün sayısı gittikçe artan ortak çalışma mekânlarındaki çalışma, sosyalleşme ve network ilişkileri konu edinmiştir.

Özellikle çalışan açısından işe gidip gelirken yaşanan zaman ve maddi kayıplar dikkate alındığında esnek çalışma tarzı çoğu zaman oldukça avantajlı olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu çalışma tarzının neden olduğu sanallık bir süre sonra çalışanların iş yerinde kurdukları sosyal ilişkilerden izole olmalarına ve yalnızlaşmalarına neden olmaktadır. Çünkü “sanal ortamlarda kurdukları içeriksiz, doyumsuz sosyal ilişkilere rağmen, bu ilişkilerde yeterince yakınlık ve duygusallık hisleri tatmin olmamaktadır” (Tutar, 2007, s. 127). Bu durum çalışmanın ekonomik kazanç elde etmek için fiziksel ya da zihinsel emek gerektiren bir faaliyet olmasının yanında sosyalleşmeyi de sağlayan önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Nitekim “çalışma, sadece üretken değerın soyut bir miktarı değil, aynı zamanda patronlar, iş arkadaşları, müşteriler ve diğerlerinin oluşturduğu bir ağ içinde insan etkileşimi gerektiren bir aktivitedir” (Budd, 2021, s. 220). Dolayısıyla esnek çalışma tarzının avantajlarının yanı sıra dezavantajları da vardır. Ancak son yirmi yılda büyük dezavantajlarından biri olarak görülen yalnızlaşma ve iş dün-

yasına yabancılaşma durumuna çözüm olarak ortak çalışma mekânları ortaya çıkmıştır.

Ortak çalışma mekânı kavramı en açıklayıcı şekliyle; farklı meslek grubundan insanların bir arada, iş birliği içerisinde, aynı mekânı paylaşarak çalışmaları ve sosyalleşmelerini mümkün kılan ticari alan olarak tanımlanabilir. Ayrıca mekân kullanıcılarının büyük bir çoğunluğu beyaz yakalı profesyonel meslek gruplarından oluşmaktadır ve özellikle şirketler, maliyetleri ve giderleri bu mekânlar sayesinde oldukça azaldığı için tek kiracılı ofis merkezleri yerine bu tür ortak çalışma mekânlarını sıklıkla tercih etmektedirler. Aynı zamanda bu mekânlar sadece birer çalışma mekânları değil girişimciliği, network kurmayı mümkün kılan yapıları sayesinde yeni işgücü piyasasında da büyük bir öneme sahip işletmelerdir.

Araştırma boyunca coworking space kavramının Türkçe çevirisi olarak ortak çalışma mekânları kavramı tercih edilmiştir. Ulusal literatürde coworking space kavramı sıklıkla hazır ofis ya da paylaşımlı ofis olarak değerlendirilmekte ve bu şekilde kullanılmaktadır (Aydın, 2019; Melikoğlu Eke, 2021; E. Öztürk, 2018). Ancak hazır ofis ve paylaşımlı ofis kavramlarının ortak çalışma mekânlarını tam anlamıyla karşılayan bir kullanım olmadığı düşünülmektedir. Çünkü bu tanımlamayı mimarlar, mekân organizasyonu ve yapısal unsurlara vurgu yapmak amacı ile kullanılmaktadırlar. Bu çalışmada ortak çalışma mekânı kavramı, mekândaki alan paylaşımı başta olmak üzere çalışma, sosyalleşme ve network ilişkilerini ortaya çıkaran açıklayıcı bir tanımlama olarak tercih edilmiştir. Bu nedenle çalışmada coworking space yerine özellikle ortak çalışma mekânı kavramı kullanılmakta ve bu kavramın mekândaki etkileşimi ve işleyişi daha iyi karşıladığı düşünülmektedir.

Ayrıca dikkat çekilmesi gereken diğer bir husus ise co-working spaces kavramı ile coworking spaces kavramı arasındaki farklılık-

tır. Bu araştırmada bilinçli olarak tireli olmayan coworking spaces kavramı tercih edilmiştir. Çünkü tireli kullanımı, belirli bir alanda birlikte çalışmayı ifade ederken coworking spaces kavramı ise ortak bir alanda zaman ve mekânın paylaşıldığı ancak herkesin bağımsız çalıştığı bir anlamı ifade etmektedir (Gandini, 2015; Spinuzzi, 2012). Bu nedenle araştırma boyunca kullanılan ortak çalışma mekânları kavramı ortak bir alan paylaşan, bir arada ama yalnız yapılan çalışmaya vurgu yapılarak kullanılacaktır.

Ortak çalışma mekân kullanıcılarının hem çalışma hem de sosyalleşme ilişkilerini konu edinen bu araştırma, çalışma hayatında yaşanan dönüşümü ve yeni çalışma kültürünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylece çalışmanın yeni formu olarak da değerlendirilen “iş birlikçi, ortak çalışma” biçiminin temel özellikleri açıklanmaktadır. Aynı zamanda çalışma hayatında yaşanan dönüşüm çalışma mekânı, çalışma ilişkisi ve çalışma kültürü bağlamında incelenmiştir. Dolayısıyla bu araştırmayla ortak çalışma mekânı olgusu üzerinden makro anlamda çalışma hayatının dönüşümü ve bu mekânların çalışma hayatına etkisi araştırılmakta mikro anlamda ise mekânlardaki çalışma ve sosyal ilişkilere odaklanılmaktadır.

Buradan hareketle özellikle ortak çalışma mekânlarının yeni ve henüz oluşmakta olan bir olgu olduğu düşünüldüğünde bu araştırmanın, mekânın işleyişi ve işlevine odaklanarak bir analiz yaptığı ve olguyu açıklamaya çalıştığı söylenebilir. Böylece henüz ulusal literatür için çok yeni olan ortak çalışma mekânları olgusu ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu araştırma, ortak çalışma mekânlarının ortaya çıkmasına neden olan dönüşümlere odaklanarak çalışmanın iş ve para kazanma dışında sosyalleşme ve networkü sağlayan önemli bir işlevi olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle ortak çalışma mekânlarındaki profesyonellerin deneyimlerine odaklanılmıştır.

Neden Ortak Çalışma Mekânları?

Araştırmanın en temel amacı; çalışma hayatında yaşanan dönüşümün bir sonucu olarak ortaya çıkan ve günümüzde küresel bir fenomene dönüşen ortak çalışma mekânlarını incelemektir. Aynı zamanda bu araştırmada ortak çalışma mekânı kullanıcılarının çalışma deneyimleri araştırılarak çalışma tarzı ve yeni çalışma kültürü anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu bağlamda gündelik hayatın büyük bir kısmını oluşturan çalışma eyleminin, yaşanan bir dizi gelişme sonucu nasıl çeşitlenip farklılaştığı, ortak çalışma mekânları üzerinden araştırılmıştır.

Ortak çalışma mekânlarının sayısı her geçen gün artmakta ve geleceğin çalışma modeli olarak görülmektedir. Ancak literatür değerlendirmesi sonucunda konuya ilişkin yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle ulusal literatürde mimarlar tarafından yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu ortak çalışma mekânlarını yeni nesil “paylaşımlı ofis” kategorisinde değerlendirmekte, mekân tasarımı ve organizasyonuna odaklanmaktadır. Ancak konunun çok boyutlu değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırma ile geleneksel anlamda işgücü piyasasındaki değişim, işveren-çalışan ilişkisi, çalışma kültürünün farklılaşması ve mesai kavramının değişen anlamı, ortak çalışma mekânları üzerinden detaylı bir şekilde incelenmektedir. Böylece hem çalışma hayatındaki dönüşüm hem de çalışma hayatının geleceği hakkında analizler yapmak mümkün olmuştur.

Buradan hareketle araştırmayı önemli kılan en temel unsur; esnek çalışma uygulamalarının çalışma yaşamında yarattığı etkiyi ortak çalışma mekânlarına odaklanarak somut bir şekilde açıklamasıdır. Aynı zamanda bu araştırma ile henüz yeni gelişmeye başlayan ortak çalışma mekânları olgusu ele alınarak konunun sınırları ve kapsamı açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın önemi; ortak çalışma mekânlarındaki sos-

yalleşme ve network ilişkilerinin nasıl kurulup sürdürüldüğünü ortaya çıkardığı gibi bunu sağlayan unsurların neler olduğuna da odaklanmasındır. Her ne kadar uluslararası literatürde bu bağlamda yapılan çalışmalar bulunsa da Türkiye’deki ortak çalışma mekânlarında bu unsurların neler olduğu konusunda bu araştırma önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma sonucunda profesyonel meslek grupları için çalışmanın mekândan bağımsızlaşması durumunun tamamen çalışma mekânlarına olan ihtiyacın ortadan kalkmasıyla sonuçlanmadığı ortaya konulmuştur. Nitekim ortak çalışma mekânlarının da bu ihtiyaca karşılık verdiği görülmüştür. Özellikle gelecekte uzaktan ve hibrit çalışma uygulamalarının çalışma yaşamında önemli bir yerde olacağı düşünüldüğünde ortak çalışma mekânlarının sayısının da artacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda yakın bir tecrübeye dayanan Kovid-19 pandemi süreci özellikle profesyonel meslek grupları başta olmak üzere beyaz yakalılar için uzaktan çalışmanın deneyimlendiği bir döneme tekabül etmektedir. Pandemi sürecinde uzaktan çalışmayı deneyimleyen işveren ve çalışanlar pandemi sonrası süreçte tamamen yüz yüze çalışmak için ofise dönmek yerine hibrit çalışma uygulamalarına geçmiştir. Nitekim pandemi sonrası çalışma hayatındaki en büyük dönüşüm hibrit çalışma uygulamalarının yaygınlaşmasıyla yaşanmıştır. Ancak uzaktan ya da hibrit çalışma uygulamalarını benimseyen şirketler için sürekli kullanılmayan bir geleneksel ofisin masraflarını karşılamak dezavantajlı bir duruma dönüşmüştür. Bu nedenle hem çalışanlarının uzaktan çalışmada en dezavantajlı durum olarak değerlendirdikleri yalnızlık sorununu ortadan kaldıracak hem de maliyet anlamında avantajlı, lokasyon olarak prestijli bir çalışma mekânı olarak ortak çalışma mekânları önemli bir tercih olmaktadır. Böylece ortak çalışma mekânları özellikle pandemi sonrası sadece şirketler için değil kendi hesabına bağımsız çalışan profesyoneller için de